

4. Кримінально-виконавчий кодекс країни. Видавець Паливода А.В. – Київ, - 2014. С. 3-4 (стаття 1).
5. Кримінально-виконавчий кодекс країни. Видавець Паливода А.В. – Київ, - 2014. С. 56-59 (статті: 103, 104, 105, 106).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України. Видавець Паливода А.В. – Київ, - 2014. С. 94-118.
7. Закон України «Про попереднє ув'язнення». ВВ, 1993 р. № 35. Ст. 360 із змінами 13.04.2012 № 4652-VI.
8. Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» від 23.06.2005 « 2713-15.
9. Эффективность правовых норм. Кудрявцев В.Н. и другие. Изд. Юрид.лит., - М. – 1980. С. 70-71.
10. Эффективность правовых норм. Кудрявцев В.Н. и другие. Изд. Юрид.лит., - М. – 1980. С. 69-72.
11. Философский энциклопедический словарь. 2-е изд. Сов. Энциклопедия., - М. – 1989. С. 453-454.
12. Конституція України, від 28.06.1996 р., із змінами 2004 р. – Київ – Велес. -2014. С. 6 (стаття 8).
13. Головатий С.П. Верховенство права: Ідея. Доктрина. Принцип/ Автореферат дис.. на здобуття вченого звання д.ю.н. – К. –С. 28.

Мозоль С. А.,

провідний науковий співробітник докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ КРИМІНОЛОГІЧНИХ ОЗНАК ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ

Поняття особи відноситься до галузі багатьох наук. Особа є об'єктом дослідження філософії, історії, психології, педагогіки, права, медицини та інших наук [1, с. 282]. Вивчає особу, людину та особистість й кримінологія.

Особі злочинця, як складовому елементу предмету кримінології, заслужено приділяється одне з центральних місць у боротьбі зі злочинністю. Цінність дослідження особи злочинця полягає в глибокому вивченні та осмисленні конкретних обставин, що так чи інакше впливають на формування злочинної поведінки суб'єкта злочину, адже саме він є тією ключовою постаттю, від якої залежить ступінь тяжкості злочину, спосіб його вчинення та, звичайно, наслідки злочинних діянь. А це, в свою чергу, дає кримінологічну основу для попередження вчинення злочинів як тими, хто вже їх вчинив, так і іншими, схильними до цього, особами, а також дає можливість оцінити як і саме злочинне діяння, так і того, хто його вчинив [2].

Важливо зауважити, що особі злочинця притаманна система ознак, властивостей, якостей, що визначають її як людину, яка вчинила злочин. Будучи різновидом особи взагалі, особа злочинця має загальні ознаки (стать, вік, фах, освіта, соціальний стан, роль у суспільстві), а також властиві лише особі злочинця специфічні ознаки, які визначають і виражають характер та ступінь її суспільної небезпеки. Вітчизняні кримінологи поділяють названі ознаки на такі основні групи:

- соціально-демографічні
- кримінально-правові;
- соціальні ролі і статус;
- морально-психологічні характеристики.

Соціально-демографічні ознаки особи злочинця включають стать, вік, освіту, місце народження і проживання, громадянство та інші відомості демографічного характеру.

Кримінально-правова характеристика особи злочинця – це дані не лише про склад вчиненого злочину, а й про спрямованість і мотивацію злочинної поведінки, одноособовий чи груповий характер злочинної діяльності, форму співучасті (виконавець, організатор, підмовник, пособник), інтенсивність кримінальної діяльності, наявність судимостей тощо.

Соціально-рольові характеристики розкривають функції індивіда, обумовлені його становищем у системі існуючих суспільних відносин, належність до певної соціальної групи, взаємодію з іншими людьми та організаціями в різних сферах громадського життя (робітник чи службовець, рядовий

виконавець чи керівник, неодружений чи глава сім'ї, працездатний чи непрацездатний, безробітний тощо).

Поширеними ознаками осіб, які вчиняють злочини, є низька престижність їхніх соціальних ролей, відчуженість від навчальних чи трудових колективів і разом з тим орієнтування на неформальні групи з анти суспільними формами поведінки, завищені претензії, для задоволення яких доводиться ігнорувати правові норми. Зрозуміло, що соціально-демографічні ознаки й соціальні ролі характеризують особу злочинця зовнішньо, не розкриваючи його внутрішнього змісту. Вони найбільше проявляються у морально-психологічних особливостях особи злочинця і допомагають з'ясувати, чому дана особа вчинила злочин і яке внутрішнє ставлення до цього.

Моральні властивості особи включають її світогляд, духовність, погляди, переконання, установки та ціннісні орієнтації. Злочинці відрізняються або байдужим ставленням до виконання своїх громадських обов'язків, додержання правових норм, вибором незаконних засобів задоволення особистих потреб, егоїзмом ігноруванням суспільних інтересів тощо.

Психологічна характеристика особи злочинця включає особливості її інтелектуальних, емоційних і вольових якостей. Інтелектуальні властивості передбачають: рівень розумового розвитку, обсяг знань, життєвий досвід, широту або вузькість поглядів, зміст різноманітність інтересів тощо.

До *емоційних властивостей* особи відносять рівновагу і рухомість нервових процесів (вид темпераменту); ступінь емоційного збудження; силу і темп реагування на різні зовнішні подразники, ситуації тощо. Особам, які вчинили насильницькі злочини, притаманні нестриманість, необдуманість вчинків, агресивність, конфліктність, мінливість у стосунках з іншими людьми.

Вольові властивості особи полягають у вмінні свідомо регулювати свою поведінку, здатності приймати і виконувати правильні рішення, досягати поставленої мети. Треба зазначити, що певна частина злочинців володіє сильними вольовими якостями, але вони спрямовані на задоволення анти суспільних потреб та інтересів. Інші злочинці характеризуються слабовіллям, піддатливістю, неспроможністю протистояти впливу осіб, які втягують їх у злочинну діяльність[3, с. 96-97].

Отже, особа злочинця постає як система демографічних, соціально-рольових, психологічних та інших властивостей особи, що вчинили суспільно-небезпечне кримінально-каране діяння. Однак комплексне вивчення особи злочинця не повинно обмежуватися встановленням окремих ознак, які часто поверхнево характеризують особу, а має проводитись з необхідною глибиною у їх взаємодії, що є гарантією більш повного виявлення чинників генезису особи злочинця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лісова А.Ю. Особа злочинця як структурний елемент криміналістичної характеристики згвалтування / А.Ю. Лісова // Порівняльно-аналітичне право № 4. – 2013. – С.282 – 286.
2. Кримінологія. Учебник под ред. Коробейникова Б.В., Н.Ф.Кузнецовой, Г.М.Меньковского. М.: Юр. Лит. 1988р. 384с.
3. Курс кримінології: Загальна частина: Підручник: У 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін.; За заг. ред. О.М. Джужи. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.

Блага А.Б.,
доцент кафедри кримінально-
правових дисциплін факультету
права та масових комунікацій
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІЗИЧНОГО НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

1. Не дивлячись на те, що питанню визначення фізичного насильства приділялась та продовжує приділятися велика увага з боку як правників, так і представників соціальних наук, вважати його повністю вирішеним не можна. Зокрема, Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» визначає фізичне насильство в сім'ї як «умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що можуть призвести або призвели до смерті потерпілого, порушення